

Datum: 2024-05-28

Goda exempel - rådgivande rekommenderade lösningar, rutiner och arbetssätt

Lås och beslag i förskola

Om SISAB:s Goda exempel

SISAB:s Goda exempel är en serie dokument som lyfter fram rekommenderade lösningar, rutiner och arbetssätt. I ett projekt är SISAB:s projekteringsanvisningar styrande och ska följas. SISAB:s Goda exempel kan användas i delar eller i sin helhet.

Projektavdelningens enhet för Projektutveckling har det samordnande ansvaret. Om du har synpunkter, skriv ett mail till www.godaexempel@sisab.se.

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Syfte	3
Mål	3
Allmän beskrivning	3
Nivåanpassning av lås och beslag	4
Lösningförslag	4
Till-/frångänglighet	5
Säkerhetsrisker med dörrar	5
Objektsreferenser	6
Appendix, objektsreferenser	7
Innerdörr, avdelning såsom allrum, vilrum, tvättrum och dörr till hemvist	7
Innerdörr, personalrum, administrativa utrymmen, förråd	8
Innerdörr, toalett	8
Innerdörr, elnisch	9
Ytterdörr, personalentré eller entrédörr till avdelning	10
Ytterdörr med dörrautomatik, personalentré eller entrédörr till avdelning	11
Ytterdörr till kök, inlastning	12
Ytterdörr, miljöstation	13
Ytterdörr, teknikrum	13
Ytterdörr, uteförråd	14
Fönsterdörr	15
Fönster öppningsbara	15

Bakgrund

I förskolan behövs olika typer av lås och beslag beroende på vilken funktion en lokal och en dörr, innerdörr, ytterdörr eller fönsterdörr har.

Ansvarsområden:

- Inbrottslarm kombinerat med branddetektering och utrymningslarm är SISAB:s anläggning och ansvar, kallat Kombilarm.
- Passersystem och låsstyrning i passagesystem är stadsdelsförvaltningens/ verksamhetens ansvar.
- I projektering ansvarar arkitekt för framtagande av dörrkort som beskriver utformning och beslagning av varje dörr.
- I projektering ansvarar elkonsult (teleprojektör) för dörrens sammanslagna funktion och säkerställer ihop med arkitekt, brandkonsult, låskonsult, verksamhet och andra yttre kravställare att dörrens funktion blir korrekt.

Syfte

Syftet med detta dokument är att skapa en verksamhets- och nivåanpassad beslagning som ska vara gemensam för förskolor som förvaltas av SISAB.

Mål

Målet är en enhetlig, kostnadseffektiv beslagning som gynnar verksamhet och förvaltning.

Allmän beskrivning

Lås och beslagsfunktionen styrs av flera olika faktorer:

- Vilka som har tillträde till olika utrymmen i fastigheten (personal, extern hyresgäst, SISAB:s fastighetspersonal)
- Tillgänglighet
- Frångänglighet
- Brand (brandceller, utrymning och fråntillgänglighet)
- Något krav på skyddsklass enligt SSF 200 föreligger ej
- Glasning
- Passersystem om det förekommer
- Alla cylindrar ska vara skandinavisk oval cylinder

SKOL

I SISAB:s byggnader installeras elektroniskt låssystem (SKOL, Sisab Keys On Line). SKOL hanterar elektroniska låscylindrar enbart i driftutrymmen.

Nycklar finns i elektroniskt nyckelskåp och behörighet på nyckeln fylls på för varje person och tillfälle.

För tillträde till dessa utrymmen tilldelas behörighet för tekniker via ramavtal, därefter har man tillträde till nyckelskåpet för att hämta ut nyckel och fylla på sin behörighet för dagen. Nyckel återlämnas efter avslutat arbetspass i skåpet.

Observera att SKOL inte omfattar lås eller tillträde till verksamhetsytor. Se även "Goda Exempel - elektroniskt nyckelskåp".

Nivåanpassning av lås och beslag

Beslagningen utgår från kraven på utrymning och på en sammanvägning av:

- Trygghet och enkelhet
- Ekonomi
- Risk för intrång

Lösningförslag

Detta Goda exempel baserar sig på erfarenheter och kan användas i de fall verksamheten inte har egna synpunkter på beslag och lås. Dokumentet tar upp de vanligaste förekommande dörrtyperna och kan vara grund för vidare projektering och komplettering av nya och befintliga dörrar. Olika tekniska lösningar beskrivs mer detaljerat i SISAB:s *Projekteringsanvisning Dörrar* som finns på SISAB:s Kravportal, www.sisab.se.

Låsschema upprättas tillsammans med verksamheten (förskolan och stadsdelen).

I låsschema specificeras produktfabrikat m.m. Innan låssystem väljs utreds huruvida någon typ av passersystem med kort eller smarta nycklar och cylindrar eller trådlösa system skall komma i fråga. Detta kan påverka val av slutbleck och låshus vilka kan behöva förses med strömförsörjning och därmed sammanhängande karmöverföringar och kanalisationer.

Nattlåsning är inte ett SISAB-krav och vid eventuellt andra krav från verksamheten bör det ske med ett extra mekaniskt lås försett med inbyggd mikrobrytarfunktion och placeras under daglåset. Beakta eventuella krav i brandskyddsbeskrivningen på utrymningsbeslag och förregling av väsentlig funktion enligt nedan.

Övervakning av dörr sker av **tre** olika anledningar som utreds i varje objekt:

- **Rymning**, om verksamheten ser utmaningar med rymning så måste man få indikering om någon nyttjat daglåset. Övervakning sker genom lokal ljud- och ljusindikering som återställs manuellt genom att låsa låset med nyckel. Det finns exempel på andra lösningar genom s.k. elektrisk utrymning som måste utredas i varje separat fall ihop med brandkonsult.

- **Väsentlig funktion**, eventuella nattlås måste alltid anslutas till "för verksamheten väsentlig funktion" som utreds ihop med brandkonsult och verksamheten. Mekaniska nattlås måste låsas/upplåsas manuellt av personalen för att aktivera väsentlig funktion.

- **Nattsåkrat**, om verksamheten har behov av att säkerställa att nattlås är låsta på natten installeras ofta en indikeringstablå i byggnadens huvudentré för att indikera att låset är förreglat innan man går hem.

Se även *Projekteringsanvisning El-Tele, Data och Säkerhet samt Projekteringsanvisning Dörrar*.

Inbrott/kombilarm får ej förbikopplas av passersystem.

För teknikutrymmen monteras SISAB:s driftcylindrar av ramavtalad låsleverantör.

Till grund för detta referensdokument ligger att lokalerna, när de är obemannade, övervakas av ett inbrottslarm i larmklass 1, dvs. larmad entrédörr och rörelsedetektorer i utvalda utrymmen.

Kvalitet

Lås och beslag utförs i robust kvalitetsklass för skollokaler.

Ur allergi- och hälsosynpunkt skall beslag vara nickelfritt och antibakteriellt.

Fabrikat

I referensen angivna produktfabrikat är förslag och där bestämmelsen om likvärdighet gäller. Likvärdigheten bedöms alltid av beställaren.

Denna nivåanpassning betyder att ytterdörrar normalt endast utförs med ett daglås. Krav på nattlås föreligger ej.

Samtliga ytterdörrar beslås med säkerhetsslutbleck.

Till-/frångänglighet

Från årsskifte 2020/2021 gäller AFS 2020:1 som hanterar krav om till- och frångänglighet. Den medför bland annat att alla dörrar i utrymningsväg måste föras med dörrautomatik. Detta gör en redan installationsintensiv dörrmiljö ännu mer komplex. Förutom funktioner och ihopkoppling med andra system (lås, larm, passersystem etc.) så måste också utredning göras kring val av automatik, montagesätt och armsystem.

Säkerhetsrisker med dörrar

I förskolemiljö föreligger ett behov av att kunna hindra barnen från att själva öppna vissa dörrar. För att klara av detta monterades tidigare ett "personallås" på sådan höjd på dörren så att personal och föräldrar kunde använda det utan att barnen nådde det. Dessa lås är omöjliga att kombinera med kravet om dörrautomatik.

Det finns en alternativ lösning för dessa avdelningsdörrar. Även beskriven i *Projekteringsanvisning Dörrar*.

- Dörren förses med dörrautomat, elslutbleck med omvänd funktion, armbågskontakter och nödterminal (nödknapp) för elektrisk nödutrymning på bägge sidor om dörren.
- Daglig/normal passage sker med öppnknapp placerad 1600mm över golv som aktiverar elslutbleck och möjliggör passage utan dörrautomatik eller manuell aktivering av dörrautomatik via armbågskontakterna.
- I nödterminal finns inbyggd ljud- och ljusindikering som återställs manuellt med nyckel.
- I nödterminalen finns inbyggd tid för att hålla elblecket öppet vilket möjliggör återinrymning under 10-15 minuter.

Objektsreferenser

Dörertyperna är beskrivna i rutor på kommande sidor.

- Schematisk bild över dörren.
- Till vilken yta dörren leder.
- Dörrens grundläggande funktioner.
- Bilder på typiska produkter för dörren.

För mer detaljer över lås och beslag hänvisas till dörrkort.

Dörrstängare tillkommer där brandskyddsbeskrivning anger detta som krav.

Appendix, objektsreferenser

Innerdörr, avdelning såsom allrum, vilrum, tvättrum och dörr till hemvist

	<p>Dörr till annan avdelning, gemensamma ytor och annat rum såsom allrum, vilrum, tvättrum och dörr till hemvist.</p>
<p>Olåst dörr där barn vistas och där de inte får passera på eget bevåg (smitningsrisk).</p>	
<p>Dörr som personalen kan reglera med ett "personallås" så högt upp på dörrbladet att barnen inte når det.</p> <p>Pardörr förses med infälld spanjolett som har handtag för reglering högt placerad på samma sätt som personallåset.</p>	

Innerdörr, personalrum, administrativa utrymmen, förråd

	<p>Dörr till personalrum och andra administrativa utrymmen såsom dokumentationsrum, samtalsrum, expedition mm. Dörr till förråd såsom lek-, material- och städförråd.</p>
<p>Självlåsande dörr där personalen kan begränsa tillträdet. Öppning utifrån med nyckel och inifrån med vred. Låskista saknar uppställningsfunktion.</p>	

Innerdörr, toalett

	<p>Dörr till toalett med anpassning för tillgänglighet, barn eller vuxen.</p>
<p>Dörr till toalett beslås utifrån de tre behoven tillgänglighet, barnanpassad och "vanlig toalett". Beslagningen också relevant för duschrum.</p>	

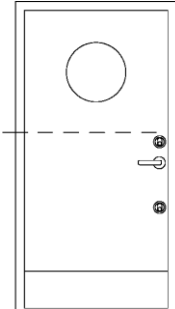

RWC	
<p>Barn-WC har ursparning i dörrblad och lås/vred på höjd 900 över färdigt golv. Se bild intill från referens "Groventré, RWC, tvättrum".</p>	

Innerdörr, elnisch

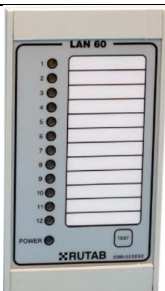
	<p>Dörr till elnisch. Enkeldörrar i första hand.</p>
<p>Självlåsande dörr utan trycke, normalt låst. Öppning utifrån med nyckel och inifrån med vred.</p>	
<p>Öppning kan underlättas med en hjälpande hand typ Slug 08.</p>	

Ytterdörr, personalentré eller entrédörr till avdelning

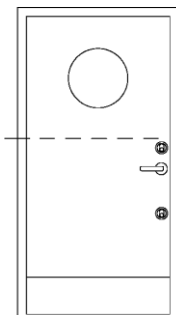

	<p>Personalentré eller entrédörr till avdelning.</p>
<p>Självlåsande dörr som öppnas med nyckel/vred. Låskista kan vara uppställningsbar med knapp eller sakna uppställningsfunktion.</p>	
<p>Dörren förses med dörrstängare, och elslutbleck när passagesystem används.</p> <p>Den dörr som används som entré för att larma av och larma på förses med infälld magnetkontakt.</p>	

Ytterdörr med dörrautomatik, personalentré eller entrédörr till avdelning

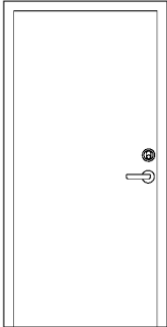

	<p>Dörr med dörrautomatik till personalentré eller entrédörr till avdelning.</p>
<p>Självlåsande dörr som öppnas med nyckel/vred. Låskista kan vara uppställningsbar med knapp eller sakna uppställningsfunktion.</p>	
<p>Dörrautomatik med armbågskontakter, säkerhetssensorer, nödutrymningsknapp och elslutbleck.</p>	
<p>Den dörr som används som entré för att larma av och larma på förses med infälld magnetkontakt.</p>	

<p>Indikeringstablå för mikrobrytare i nattlås</p>	
--	---

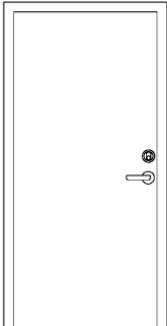
Ytterdörr till kök, inlastning

	<p>Ytterdörr till kök, inlastningsdörr.</p>
<p>Självlåsandande dörr som öppnas med nyckel/vred eller passersystem och elslutbleck. Låskista saknar uppställningsfunktion.</p>	
<p>Dörrstängare med uppställningsbart armsystem.</p>	

Ytterdörr, miljöstation

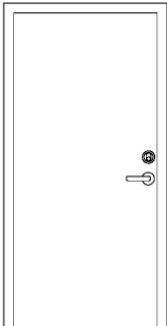

	<p>Ytterdörr till miljöstation mm.</p>
<p>Självlåsande dörr som öppnas med nyckel/vred eller passersystem och elslutbleck. Låskista saknar uppställningsfunktion.</p>	
<p>Dörrstängare med uppställningsbart armsystem.</p>	

Ytterdörr, teknikrum

	<p>Ytterdörr till teknikrum mm.</p>
---	-------------------------------------

<p>Självlåsande dörr som öppnas med nyckel/vred. Låskista saknar uppställningsfunktion.</p>	
<p>Dörrstängare med uppställningsbart armsystem.</p>	

Ytterdörr, uteförråd

	<p>Ytterdörr uteförråd mm.</p>
<p>Självlåsande dörr som öppnas med nyckel/vred. Låskista kan vara uppställningsbar med knapp.</p>	
<p>Dörr förses med dörrbroms.</p>	

Fönsterdörr

	<p>Fönsterdörr, är en utåtgående dörr i yttervägg med övervägande andel glas.</p>
<p>Fönsterdörr öppnas, stängs och låses inifrån med handtag. Utsidan av fönsterdörr har inga beslag.</p>	
<p>Handtaget förses med handtagsspärr.</p>	
<p>Fönsterdörr ska ha inbyggd dörrbroms som håller dörren i givet läge om handtaget vrids ner.</p>	

Fönster öppningsbara

	<p>Fönster</p>
<p>Fönster öppnas, stängs och låses inifrån med handtag. Förses med spärranordning.</p>	

Handtag utan spärr	
Spärr för handtag	
Fönsterlåsning med löstagbart handtag, (säkerhetsanordning och trekanthandtag).	